CENTRE UNESCO DE CATALUNYA
UNESCOCAT

Organització de les Nacions Unides per a l'Educació, la Ciència i la Cultura

Material didàctic

LLOCS DE CULTE, ESPAIS PER DESCOBRIR

Oficina d'Afers Religiosos

Institut d'Educació

LLOCS DE CULTE, ESPAIS PER DESCOBRIR

INTRODUCCIÓ

La diversitat religiosa d'una ciutat s'expressa de maneres molt diferents. Una d'elles és l'existència de llocs de culte, espais d'una significació especial, on les persones d'una mateixa religió es troben, principalment per a la pregària i les celebracions religioses, però també per aprendre, per donar-se suport i, molt sovint, per treballar en favor dels més necessitats, siguin de la religió que siguin. Acostar-se als llocs de culte, visitar-los i parlar amb les persones que hi van, permet conèixer de primera mà les comunitats que s'hi reuneixen.

Aquest és, doncs, l'objectiu de la proposta didàctica que us presentem: acostar l'alumnat de 3r i 4t d'ESO a la realitat de la diversitat religiosa del seu entorn, a través de la visita als llocs de culte de diverses comunitats religioses i espirituals presents al barri o al districte. D'aquesta manera, la proposta mira de sensibilitzar l'alumnat sobre la importància del dret a la llibertat de consciència i religió i emmarcar la seva aplicació pràctica (la llibertat de culte) en el context d'una societat en la qual conviuen persones amb tota mena de conviccions (tant religioses com no religioses).

El conjunt de l'activitat es divideix en tres parts: en primer lloc, una sessió preparatòria a l'aula, pensada per situar i contextualitzar tot allò que cal saber de cara a visitar els llocs de culte. En segon lloc, l'activitat central, que són les mateixes visites als llocs de culte, amb diverses activitats planificades per al seu bon desenvolupament. Finalment, i en tercer lloc, la sessió conclusiva, novament a l'aula, on es compartirà l'experiència de les visites, s'intercanviarà informació i es farà la síntesi final.

En les pàgines següents hi trobareu tot el material necessari per a la realització de l'activitat: el material per a l'alumnat (fitxes per a les visites i activitats per a les sessions preparatòria i conclusiva), per al professorat (orientacions didàctiques, material complementari de consulta) i per a les comunitats que us obriran les seves portes.

Les visites s'organitzaran a través de l'Oficina d'Afers Religiosos (OAR), un servei de la Regidoria de Drets Civils de l'Ajuntament de Barcelona que, entre d'altres coses, treballa per facilitar el coneixement de la diversitat religiosa a la ciutat i potenciar la interacció de les diverses opcions de consciència (tant religioses com no religioses) entre elles i amb el territori, per tal d'afavorir la convivència i el respecte per la llibertat de consciència i de religió. Podeu fer arribar els vostres dubtes i consultes a l'OAR a través de l'adreça electrònica **oar@bcn.cat**.

LLOCS DE CULTE, ESPAIS PER DESCOBRIR

ADEQUACIÓ CURRICULAR

Aquesta unitat didàctica s'adreça a alumnat de 3r i 4t curs d'ESO.

Els continguts de la unitat estan relacionats amb les competències que preveu el currículum que es detallen a continuació.

Educació Secundària Obligatòria

- Assumir amb responsabilitat els seus deures i exercir els seus drets respecte als altres, entendre el valor del diàleg, de la cooperació, de la solidaritat, del respecte als drets humans com a valors bàsics per a una ciutadania democràtica.
- Conèixer, valorar i respectar els valors bàsics i la manera de viure de la pròpia cultura i d'altres cultures, i respectar-ne el patrimoni artístic i cultural.

Ciències socials

- Respectar i assumir la diversitat cultural com a font de riquesa personal i col·lectiva, per enriquir la pròpia identitat i afavorir la convivència.

Educació per a la ciutadania

- Reconèixer la diversitat social i cultural com enriquidora de la convivència, mostrant respecte per cultures diferents a la pròpia i valorant els costums i estils de vida propis com a signes d'identitat i formes de cohesió social.
- Identificar i rebutjar les situacions d'injustícia i discriminació, per raó de gènere, origen o creences, dins i fora del propi entorn, sensibilitzant-se al davant de les necessitats de les persones i grups més desafavorits i valorant la importància de formes de cooperació ciutadana, com l'associacionisme i el voluntariat.

OBJECTIUS

- Conèixer la diversitat religiosa de l'entorn a través dels llocs de culte.
- Reflexionar sobre el dret a la llibertat de consciència i religió.
- Reconèixer la diversitat religiosa com a fet social enriquidor.
- Respectar les creences diferents de les pròpies.

CONTINGUTS

Fets, conceptes i sistemes conceptuals

- Els llocs de culte: funcions, varietats
- Aspectes bàsics de dues tradicions religioses
- La llibertat de consciència i religió

Procediments

- Lectura comprensiva
- Localització en un mapa
- Reflexió creativa (generació de preguntes, imaginació de possibilitats...)
- Observació visual analítica
- Exposició sintètica, oral i escrita, de coneixements adquirits
- Capacitat de relacionar situacions i valors
- Capacitat per debatre temes polèmics

Actituds, valors i normes

- Respecte per la diversitat de creences
- Reconeixement de la llibertat de consciència i religió

TEMPORITZACIÓ

Sessió preparatòria: 55 minuts
Visites: 120 minuts aproximadament
Sessió conclusiva: 110 minuts

ACTIVITATS D'ENSENYAMENT-APRENENTATGE

Sessió preparatòria

Activitat A: ***Què és un lloc de culte?***

Partint de la realitat quotidiana de l'alumnat, aquesta activitat pretén introduir el concepte de lloc de culte i la seva significació per a les tradicions religioses. Les activitats previstes, indicades totes en el material per a l'alumnat, són totes de lectura i/o reflexió personal.

Activitat B: ***Quines tradicions visitarem?***

Aquesta activitat pretén que l'alumnat adquireixi la informació prèvia necessària per visitar els llocs de culte. Cal començar per dividir el grup-classe en dues meitats i indicar quines tradicions visitarà cada meitat.

La recerca que es demana de fer en el material per a l'alumnat es pot efectuar de dues maneres diferents, en funció de les circumstàncies. Una manera és a través d'internet. En aquest cas, el professor o professora ha de facilitar el llistat de webs recomandes en el material per al professorat. Una altra possibilitat és fer la recerca a partir de la lectura dels textos corresponents facilitats en el material per al professorat.

Idealment, cada alumne/a hauria de crear les seves pròpies tres preguntes per a cada lloc de culte visitat, i després posar-les breument en comú i triar-ne entre cinc i deu per ser formulades durant la visita.

Finalment, cal situar en un mapa els quatre llocs de culte que visitarà el grup-classe. Se'ls pot facilitar directament l'adreça, o, si hi ha accés d'internet a l'aula, facilitar-los el nom exacte del lloc de culte i que el localitzin a través del directori de l'Oficina d'Afers Religiosos (**www.bcn.cat/centre_interreligios**).

Visites

Aquesta és la part central de la unitat didàctica. Consisteix a visitar quatre llocs de culte de l'entorn. Per optimitzar el temps, el grup-classe es divideix en dues meitats, i cada meitat visita dos llocs de culte.

Cada alumne haurà de disposar de dues fitxes de visita en blanc, una per a cada lloc de culte on anirà.

A cada lloc de culte un membre de la comunitat serà el responsable de guiar la visita.

Les visites estaran estructurades de la manera següent:

- Arribada, entrada i acollida (*durada variable, entre 5' i 10'*)
- Explicació introductòria per part d'un membre de la comunitat (*10'*)
- Preguntes i respostes (*15'*)
- Temps per emplenar la fitxa de visita (i, si és possible, fer fotografies) (*15'*)
- Comiat (*2'*)

Sessió conclusiva

Aquesta part està pensada per fer-la en dues sessions lectives. L'activitat A hauria d'ocupar tota la primera sessió i aproximadament una tercera part o la meitat de la segona. L'activitat B hauria d'ocupar el temps restant.

Activitat A: ***Posada en comú de les visites***

En primer lloc cal dividir cada meitat de grup en dos grupets més petits, de manera que en total hi hagi quatre grupets, cadascun dels quals ha de preparar una presentació oral sobre un dels llocs de culte visitats. Per a la presentació han d'utilitzar la informació recollida en les fitxes de visita, les fotografies que s'hagin pogut fer dels llocs de culte, i la informació que es pugui haver obtingut en la sessió preparatòria. Si el temps i les circumstàncies ho permeten, la presentació oral es pot fer amb el suport d'un Power Point, o, si més no, acompanyada d'imatges projectades (o impreses, com a últim recurs).

Si les presentacions es poden preparar en 30-40 minuts, se'n poden fer dues al tram final de la primera sessió lectiva, i deixar les altres dues per a l'inici de la segona sessió lectiva.

Si es prefereix deixar tota una sessió lectiva per a la preparació de les presentacions (la qual cosa té l'avantatge de deixar la possibilitat que siguin completades a casa), caldrà comprimir les quatre presentacions en la primera meitat de la segona sessió, per tal que quedi prou temps per dur a terme adequadament l'activitat B.

Activitat B: ***El dret a la llibertat de consciència i religió***

L'activitat parteix d'un exercici de comprensió lectora i reflexió creativa, recollit en el material per a l'alumnat. La posada en comú de les respostes hauria de propiciar un debat sobre la llibertat de consciència i religió, debat que no hauria de defugir les qüestions polèmiques. Per tal de poder conduir millor aquest debat, es convida el professorat a consultar els recursos indicats en el material per al professorat.

LLOCS DE CULTE, ESPAIS PER DESCOBRIR

SESSIÓ PREPARATÒRIA

A. Què és un lloc de culte?

La nostra vida diària es desenvolupa en molts espais diferents: a casa, a l'escola, a la plaça, al carrer... Pensa en un dia normal i fes un llista dels llocs i espais pels quals passes durant el dia:

Tots aquests espais tenen un significat per a nosaltres, però alguns els considerem especials per moltes raons: perquè ens hi trobem amb els amics, perquè ens porten bons records, perquè hi podem parlar amb intimitat dels nostres sentiments, perquè ens hi reunim tota la família per fer celebracions especials, perquè en aquell lloc vàrem fer el primer petó....

Quins llocs són per a tu més especials? Què els fa especials?

Les tradicions religioses també tenen els seus espais per reunir-se, per trobar-se i compartir.

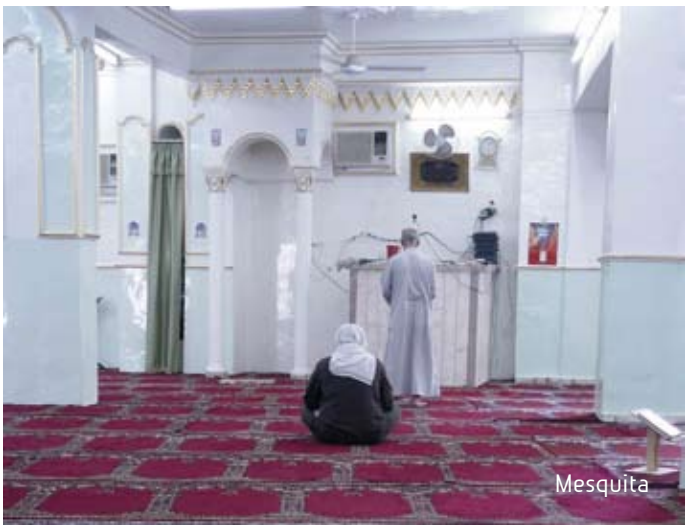
Mesquita

Església catòlica

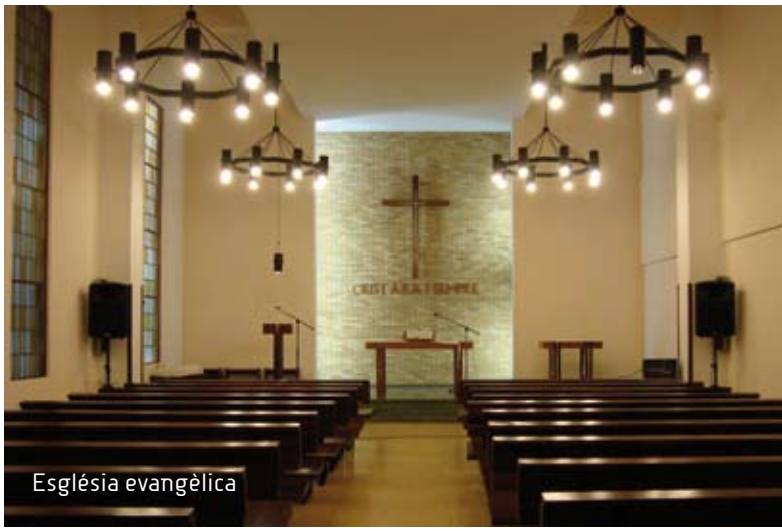
Església evangèlica

Gurdwara

LLOCS DE CULTE, ESPAIS PER DESCOBRIR

Sinagoga

Centre Budista

Sala del Regne

Les imatges mostren els llocs de culte de diverses tradicions religioses. Un lloc de culte és l'espai que un grup de persones, que comparteixen unes mateixes creences, utilitzen principalment per trobar-se i realitzar plegats les seves pràctiques religioses. Això converteix aquest espai en un lloc d'especial significació per a la comunitat.

B. Quines tradicions visitarem?

Fes una petita recerca sobre les dues tradicions religioses que visitaràs. Pots demanar ajuda al teu professor o professora. Un cop hagis acabat la recerca, redacta tres preguntes que faries durant la visita.

Tradició religiosa: _____

1. _____
2. _____
3. _____

Tradició religiosa: _____

1. _____
2. _____
3. _____

LLOCS DE CULTE, ESPAIS PER DESCOBRIR

Situa en el mapa els llocs de culte que visitaràs.

FITXA DE VISITA

A. Indica la informació bàsica sobre el lloc de culte on ets.

Nom _____

Tradició _____

Adreça _____

B. Redacta una descripció de l'espai. Et pots guiar per les preguntes següents, però també pots afegir altres aspectes que et semblin destacables:

- Quina és la part més important?
- Hi ha cadires o algun altre tipus de seient?
- Hi ha llibres o altres escrits?
- Hi ha objectes decoratius?
- Hi ha imatges?
- Com és la decoració en general?
- ...

C. Dibuixa un plànol de l'espai.

D. Cal fer alguna cosa especial abans d'entrar?

E. Quina és l'actitud que es demana de tenir a l'interior del lloc de culte? _____

F. Com és l'activitat de culte que té lloc aquí?

G. Es fan altres activitats a part de les estrictament relacionades amb el culte? _____

H. Afegeix algunes de les preguntes que tu i els teus companys vau preparar a l'aula (i no t'oblidis d'escriure'n la resposta...).

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

LLOCS DE CULTE, ESPAIS PER DESCOBRIR

SESSIÓ CONCLUSIVA

A. Posada en comú de les visites

Per grups, poseu en comú la informació que heu recollit sobre un dels llocs de culte que heu visitat, i prepareu una presentació per a la resta de companys de la classe.

B. El dret a la llibertat de consciència i religió

Sembla obvi que tots tenim dret a pensar i a creure el que vulguem. Però no sempre ha estat així, i encara hi ha llocs on les persones no poden exercir aquest dret fonamental.

A continuació tens tres textos normatius sobre la llibertat de consciència i religió. Llegeix-los atentament.

Intenta contestar les preguntes següents. Si cal, rellegeix els textos.

- Quins són els punts en comú dels tres textos?

- Què vol dir tenir la llibertat de manifestar la pròpia creença "per mitjà de la pràctica"?

- Imagina una situació en què la seguretat o la salut públiques permetin limitar la manifestació de les creences.

- Què vol dir que "cap confessió tindrà caràcter estatal"?

- Com relaciones el que diuen aquests textos amb el que has vist o t'han explicat a les visites?

Article 18 de la Declaració Universal de Drets Humans (1948)

Tota persona té dret a la llibertat de pensament, de consciència i de religió; aquest dret inclou la llibertat de canviar de religió o de creença, i la llibertat, individualment o col·lectivament, en públic o en privat, de manifestar la seva religió o creença per mitjà de l'ensenyament, la pràctica, el culte i l'observança.

Article 18 del Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics (1976)

2. Ningú no serà objecte de mesures coercitives que puguin menyscabar la seva llibertat de tenir o adoptar la religió o les creences de la seva elecció.

3. La llibertat de manifestar la pròpia religió o les pròpies creences estarà subjecta únicament a les limitacions prescrites per la llei que siguin necessàries per protegir la seguretat, l'ordre, la salut o la moral públiques, o els drets i llibertats fonamentals dels altres.

Article 16 de la Constitució espanyola (1978)

1. Es garanteix la llibertat ideològica, religiosa i de culte dels individus i de les comunitats sense cap més limitació, en les seves manifestacions, que la necessària per al manteniment de l'ordre públic protegit per la llei.

2. Ningú podrà ser obligat a declarar quant a la seva ideologia, religió o creences.

3. Cap confessió tindrà caràcter estatal. Els poders públics tindran en compte les creences religioses de la societat espanyola i mantindran les consegüents relacions de cooperació amb l'Església Catòlica i les altres confessions.

MATERIAL COMPLEMENTARI

Per a la sessió preparatòria:

Textos sobre cada tradició per fer la recerca via lectura:

Els trobareu annexats al final

Webs sobre cada tradició per fer la recerca via internet:

- Pàgines web sobre l'església catòlica:

http://ca.wikipedia.org/wiki/Església_Catòlica_Romana
http://www.enciclopedia.cat/fitxa_v2.jsp?NDCHEC=0089516
http://www.vatican.va/
http://www.tarraconense.cat/
http://www.esglesiaplural.cat/
http://www.redescristianas.net/

- Pàgines web sobre l'església ortodoxa:

http://ca.wikipedia.org/wiki/Cristianisme_ortodox
http://www.enciclopedia.cat/fitxa_v2.jsp?NDCHEC=0047618
http://orthodoxwiki.org/
http://www.iglesiaortodoxa.es/

- Pàgines web sobre l'església evangèlica:

http://ca.wikipedia.org/wiki/Protestantisme
http://www.enciclopedia.cat/fitxa_v2.jsp?NDCHEC=0135191
http://www.consellevangelic.cat/
http://www.esglesiaevangelicadecatalunya.cat/

- Pàgines web sobre l'Església de Jesucrist dels Sants del Darrers Dies (mormons):

http://ca.wikipedia.org/wiki/Mormons
http://www.enciclopedia.cat/fitxa_v2.jsp?NDCHEC=0235004
http://www.mormon.org/welcome/0,6929,403-3,00.html
http://www.sud.org.es/

- Pàgines web sobre els testimonis de Jehovà:

http://ca.wikipedia.org/wiki/Testimonis_de_Jehovà
http://www.watchtower.org/s/index.html
http://www.memoriadeuntestimonio.org/

- Pàgines web sobre l'islam:

http://ca.wikipedia.org/wiki/Islam
http://www.webislam.com/
http://www.ondaislam.com/

- Pàgines web sobre el budisme:

http://ca.wikipedia.org/wiki/Budisme
http://www.dialogal.com/dialogal/4Hemeroteca/2002/4/reportatge/index_reportatge_4.htm
http://www.budismo.com/

- Pàgines web sobre la religió sikh:

http://ca.wikipedia.org/wiki/Sikhisme
http://www.diaridegirona.cat/secciones/noticia.jsp?pRef=2008061200_9_271273__Cultura-sikhisme-religio-toca-peus-terra
http://www.sikhs.nl/Main_spanish/SikhismenFotos.htm

- Pàgines web sobre l'hinduisme:

http://ca.wikipedia.org/wiki/Hinduisme
http://www.pensament.com/filoxarxa/filoxarxa/gen-7njp.htm
http://www.harekrishna.es/

- Pàgines web sobre la fe bahai:

http://ca.wikipedia.org/wiki/Bahai
http://www.bahaibcn.org/

- Pàgines web sobre el judaisme:

http://ca.wikipedia.org/wiki/Judaisme
http://www.betshalom.cat/
http://www.cibonline.org/

- Pàgines web sobre religions en general:

http://www.xtec.es/~lginer/projecte2/index.htm
http://www.ferc-cat.org/cdx/cdxav.htm

LLOCS DE CULTE, ESPAIS PER DESCOBRIR

Per a la sessió conclusiva:

- Observació general 22, sobre el dret a la llibertat de pensament, de consciència i de religió. Text consultable a la **web**:

http://www.unescocat.org/ct/p7/#5

- Llei Orgànica de Llibertat Religiosa. Text consultable a la **web**:

http://www.gencat.cat/vicepresidencia/afersreligiosos

MATERIAL PER A LES COMUNITATS RELIGIOSES

Indicacions i recomanacions per a les visites dels grups escolars

Habitualment, els grups seran de màxim 15 alumnes. Cada grup anirà acompanyat d'un professor o professora (i, en la mesura del possible, d'un tècnic de l'Oficina d'Afers Religiosos).

Durant les visites es pot demanar a l'alumnat i al professorat una actitud respectuosa amb les creences i els costums de la comunitat amfitriona, però s'hauria d'evitar convidar a participar d'actes que impliquin una professió de fe.

És molt recomanable seguir amb puntualitat l'estructura de les visites que es detalla a continuació, i en tot cas no allargar-se més enllà de l'hora de finalització acordada prèviament:

- Arribada, entrada i acollida (*durada variable, entre 5'* i *10'*). És imprescindible que hi hagi algú a l'entrada per acollir i, si escau, donar indicacions als visitants. Pot fer-ho la mateixa persona que després s'ocupi de donar les explicacions.

- Ja a l'interior, explicació introductòria per part d'un membre de la comunitat (*10'*). Aquesta presentació ha d'incloure una explicació de com és el culte que se celebra en aquell lloc, una indicació dels elements destacables de l'espai pròpiament dit (si és possible, pot ser interessant fer-los desplaçar mínimament dins de l'espai) i una explicació d'altres activitats diferents del culte que també es desenvolupen en aquell lloc (per exemple, tasca social).

- Preguntes i respostes (*15'*). És probablement la part més important de la visita. Cal estar oberts a qualsevol tipus de pregunta. Cal intentar respondre de forma entenedora i clarificadora, però cal tenir present també que hi haurà moltes preguntes preparades, i que, per tant, cal contestar de forma no extensa.

- Temps perquè cada alumne empleni la seva fitxa de visita (i, si és possible, facin fotografies) (*15'*)

- Comiat (2')

AGRAÏMENTS

Des de l'Oficina d'Afers Religiosos agraïm el suport de totes les persones i entitats que han col·laborat en l'edició d'aquests materials, especialment pel que fa a les comunitats que han revisat els textos, i a l'Església Evangèlica de Betlem per la fotografia de l'església evangèlica, a la Parròquia de Sant Martí del Clot per la fotografia de l'església catòlica, a Sònia Poch per la fotografia de la sinagoga, a la comunitat Kagyu Samye Dzong per la fotografia de la gompa budista, als testimonis de Jehovà de Catalunya per la fotografia de la sala del regne, i a Sebastián Conejo per la fotografia de la mesquita.